

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

**з підготовки до практичних занять,
самостійної та індивідуальної роботи з**
освітнього компонента «Ранній дитячий аутизм, психологічні
особливості та засоби психологічної роботи»
для здобувачів спеціальності С4 «Психологія»
на другому (магістерському) рівні вищої освіти
очної (денної) та заочної форми здобуття вищої освіти

РЕКОМЕНДОВАНО

на засіданні кафедри публічного управління та
адміністрування
Навчально-наукового юридичного інституту
(протокол № 2 від 21.10.2025р.)

ПОГОДЖЕНО

на засіданні Науково-методичної ради
Державного університету економіки і
технологій
(протокол № 3 від 21.10.2025р.)

м. Кривий Ріг – 2025 р.

Методичні вказівки з підготовки до практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи з освітнього компонента «Ранній дитячий аутизм, психологічні особливості та засоби психологічної роботи» для здобувачів спеціальності С4 «Психологія» на другому (магістерському) рівні вищої освіти очної (денної) та заочної форми здобуття вищої освіти освіти / укладач: Ю. МАЄР, Кривий Ріг, ДУЕТ, 2025 р. 17 с.

Укладач: Юлія МАЄР, доцент кафедри публічного управління та адміністрування, ННЮІ, PhD в галузі Психологія

Відповідальний за випуск: Юлія МАЄР, доцент кафедри публічного управління та адміністрування, ННЮІ, PhD в галузі Психологія

Методичні вказівки з підготовки до практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи з освітнього компонента «Ранній дитячий аутизм, психологічні особливості та засоби психологічної роботи» для здобувачів спеціальності С4 «Психологія» на другому (магістерському) рівні вищої освіти денної та заочної форми здобуття вищої освіти розроблені з метою засвоєння основних положень сучасних наукових підходів до вивчення аутизму у дітей раннього віку, розуміння психологічних особливостей розвитку таких дітей, а також оволодіння методами і засобами психологічної допомоги та підтримки.

Методична розробка спрямована на формування у здобувачів системних знань про клініко-психологічні та соціально-психологічні прояви аутизму, механізми порушень комунікативної та когнітивної сфер, а також на розвиток практичних умінь і навичок використання корекційно-розвивальних методик, тренінгових і терапевтичних технік. Вона містить перелік питань, що виносяться на обговорення відповідно до тем практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи, а також перелік рекомендованої літератури, необхідної для поглибленого засвоєння матеріалу.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Перелік завдань з підготовки до практичних занять та самостійної та індивідуальної роботи здобувачів вищої освіти	5
Поточне та підсумкове оцінювання	13
Перелік питань для підготовки до підсумкового оцінювання	15
Список використаних джерел	17

ВСТУП

В сучасному світі проблема раннього дитячого аутизму набуває особливої актуальності, оскільки кількість дітей з розладами спектра аутизму постійно зростає, а суспільство стикається з необхідністю їх соціалізації, адаптації та психологічного супроводу. Аутизм впливає на ключові сфери розвитку дитини – комунікацію, емоційно-вольову сферу, когнітивні та поведінкові процеси, що зумовлює значні труднощі у взаємодії з оточенням і потребує ґрунтовної психологічної підтримки. У цьому контексті зростає потреба у фахівцях, які не лише володіють знаннями про психологічні особливості дітей з аутизмом, але й здатні застосовувати сучасні засоби психологічної роботи для розвитку їхньої комунікативної та соціальної компетентності, зниження тривожності та формування навичок адаптивної поведінки.

Вивчення освітнього компонента «Ранній дитячий аутизм, психологічні особливості та засоби психологічної роботи» дозволяє студентам опанувати фундаментальні теоретичні знання про природу аутизму, ознайомитися з сучасними концепціями його вивчення, зрозуміти механізми формування відхилень у психічному та емоційному розвитку. Окрема увага приділяється практичним аспектам діагностики, використанню психокорекційних і терапевтичних методів, роботі з батьками та найближчим соціальним оточенням дитини.

Застосування отриманих знань сприятиме формуванню у студентів здатності до професійного аналізу психологічних феноменів, пов'язаних з аутизмом, розвитку навичок проведення психологічної діагностики та реалізації корекційно-розвивальної роботи, а також формуванню етичної відповідальності й чутливості у роботі з дітьми з особливими потребами.

Мета освітнього компонента «Ранній дитячий аутизм, психологічні особливості та засоби психологічної роботи» – формування системних знань про психологічні прояви аутизму в ранньому дитинстві, особливості психічного та соціального розвитку дітей з аутизмом та засоби психологічної підтримки й корекції.

Завдання освітнього компонента «Ранній дитячий аутизм, психологічні особливості та засоби психологічної роботи»: розкрити сучасні підходи до розуміння раннього дитячого аутизму; дослідити психологічні особливості розвитку дітей з аутизмом у різних сферах; проаналізувати ефективність засобів психологічної допомоги та корекції; ознайомити з методами психологічної діагностики аутизму; розвинути практичні навички застосування корекційних і терапевтичних програм у роботі з дітьми та їхніми сім'ями.

ПЕРЕЛІК ЗАВДАНЬ З ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Рекомендації та політика використання штучного інтелекту (ШІ) для студентів при виконанні завдань курсу

<i>Вид діяльності</i>	<i>Рекомендації до практичних завдань</i>	<i>Політика використання ШІ</i>
Виконання письмових робіт (есе, рефератів, оглядів)	Можна використовувати ШІ як інструмент генерації ідей, пошуку аргументів, створення структурованого плану тексту. Рекомендується проводити перевірку фактів через надійні академічні джерела. При написанні основного тексту трансформувати згенеровану інформацію у власну форму, додавати авторське бачення.	Обов'язково вказувати, що використано ШІ в частині роботи. Не дозволяється подавати повністю згенеровані ШІ тексти як свої власні. Порушення правил = академічна недоброчесність.
Підготовка до тестів, смістійних робіт, іспитів	Можна використовувати ШІ для повторення матеріалу, створення тренувальних запитань. Доцільно ставити уточнювальні запити. Порівнювати відповіді ШІ з навчальними матеріалами.	Не використовувати ШІ під час контрольних або підсумкових робіт без дозволу викладача. Критично переосмислювати знання, отримані через ШІ.
Виконання практичних завдань (аналіз кейсів, ситуацій)	ШІ може бути корисний для створення варіантів рішень, аналізу точок зору. Порівнювати відповіді ШІ з власними висновками.	Розмежовувати власний аналіз і дані ШІ в структурі відповіді. Не копіювати відповіді ШІ без осмислення.
Етичні та правові межі використання ШІ	Користуватись ШІ лише в дозволеному викладачем обсязі. Бути відповідальним за зміст і достовірність роботи.	Заборонено використовувати ШІ для обману, створення фейкових даних. Не передавати персональні або службові дані в ШІ.

Змістовий модуль I. Модуль 1. Теоретико-історичні основи проблем раннього дитячого аутизму

Тема 1. Ранній дитячий аутизм та розлади аутистичного спектру.

Понятійний апарат і проблемне поле дисципліни.

Історія вивчення розладу.

Класифікація розладів аутистичного спектру та місце раннього дитячого аутизму у цій класифікації.

Запитання для самоконтролю:

1. Як у психології визначається поняття «ранній дитячий аутизм»?
2. Які ключові підходи до вивчення аутизму сформувалися у ХХ столітті?
3. Чим ранній дитячий аутизм відрізняється від інших розладів аутистичного спектру?
4. Які міжнародні класифікації психічних розладів містять опис РДА (DSM, МКХ)?
5. Чому важливо відрізнити клінічні та психологічні підходи до вивчення аутизму?

Завдання до практичного заняття:

1. Аналіз історичного джерела: ознайомтеся з працями Л. Каннера та Г. Аспергера, підготуйте коротке порівняння їхніх підходів до опису аутизму.
2. Кейс-дослідження: змодельуйте ситуацію, у якій необхідно класифікувати прояви дитини (поведінка, мовлення, соціальні реакції) відповідно до сучасних критеріїв РАС.
3. Обґрунтуйте свій вибір. Дискусійне завдання: підготуйте аргументи «за» і «проти» розгляду аутизму виключно як медичного діагнозу.

Самостійна робота:

1. Напишіть коротке есе на тему: «Еволюція уявлень про аутизм: від перших описів до сучасних класифікацій».
2. Складіть порівняльну таблицю класифікацій РАС у DSM-5 та МКХ-11 (основні критерії, місце РДА, особливості діагностики).
3. Підготуйте огляд сучасних наукових досліджень (за останні 5 років) щодо причин і механізмів розвитку раннього дитячого аутизму.

Тема 2. Етіологія раннього дитячого аутизму.

Важливість системного розгляду питань етіології раннього дитячого аутизму.

Клінічна парадигма.

Соціально-психологічна парадигма. Психоаналітична парадигма.

Запитання для самоконтролю:

1. Чому важливо розглядати етіологію раннього дитячого аутизму з позицій різних наукових парадигм?
2. Які основні положення клінічної парадигми пояснення РДА?
3. Як соціально-психологічна парадигма трактує причини аутизму?

4. В чому полягає внесок психоаналітичної парадигми у вивчення аутизму?

5. Чи можна говорити про багатофакторність етіології РДА? Аргументуйте відповідь.

Завдання до практичного заняття:

1. Порівняльний аналіз: складіть таблицю, у якій зіставте ключові положення клінічної, соціально-психологічної та психоаналітичної парадигм етіології аутизму (сильні та слабкі сторони, сучасна актуальність).

2. Дискусія: обговоріть у малих групах питання: «Чи може одна з парадигм дати вичерпне пояснення причин РДА, чи необхідний інтегрований підхід?».

3. Практичне завдання: підготуйте коротку презентацію (5–7 хв.) про одну з парадигм етіології аутизму, ілюструючи її прикладами з сучасних досліджень.

Самостійна робота:

1. Підготуйте письмовий огляд (2–3 сторінки) сучасних наукових статей, у яких аналізуються біологічні та соціальні фактори розвитку аутизму.

2. Напишіть есе на тему: «Чому однобічні пояснення етіології РДА втрачають свою наукову цінність?».

3. Ознайомтеся з результатами нейропсихологічних досліджень РДА і підготуйте короткий конспект щодо їхнього значення для розуміння клінічної парадигми.

Тема 3. Вікові особливості раннього дитячого аутизму, обдарованість при аутизмі.

Вікові особливості дітей які мають розлади аутистичного спектру та нейротипових дітей.

Сучасні теорії обдарованості особистості.

Обдарованість у предметному полі досліджень аутизму.

Запитання для самоконтролю:

1. Які вікові особливості розвитку дітей із розладами аутистичного спектру порівняно з нейротиповими дітьми?

2. Які сучасні теорії обдарованості особистості ви знаєте? В чому їхні ключові положення?

3. Як проявляється обдарованість у дітей з аутизмом?

4. Які психологічні та педагогічні труднощі можуть виникати при роботі з обдарованими дітьми, які мають аутизм?

5. Чому поєднання аутизму та обдарованості є особливим предметом дослідження сучасної психології?

Завдання до практичного заняття:

1. Порівняльне завдання: складіть таблицю, у якій порівняйте вікові етапи розвитку нейротипових дітей та дітей із РАС, визначивши ключові відмінності у когнітивній, емоційній та соціальній сферах.

2. Кейс-дослідження: розгляньте приклад дитини з аутизмом, яка проявляє виняткові здібності у математиці чи мистецтві. Обговоріть, як ці здібності можуть впливати на соціалізацію та розвиток.

3. Дискусія: підготуйте аргументи для обговорення питання: «Чи слід у роботі з обдарованими дітьми з аутизмом робити акцент на розвитку таланту чи на корекції соціальних труднощів?».

Самостійна робота:

1. Підготуйте есе на тему: «Вікові особливості дітей із РАС: що потрібно враховувати психологу в практичній роботі?».

2. Ознайомтеся з однією з сучасних теорій обдарованості (наприклад, теорія множинного інтелекту Гарднера, триархічна теорія Стернберга) та підготуйте короткий конспект її основних положень.

3. Зберіть приклади з наукової літератури або медіа про феномен так званих «аутистів-саванів» і підготуйте реферат (2–3 сторінки), у якому проаналізуйте психологічні механізми цього явища.

Змістовий модуль II. Особливості діагностики та корекційно-розвивальної роботи з дітьми, які мають ранній дитячий аутизм

Тема 4. Роль основних класифікаторів хвороб у діагностиці аутистичних розладів.

Діагностичний та статистичний посібник з психічних розладів.

Міжнародний класифікатор хвороб.

Запитання для самоконтролю:

1. Яку роль відіграє DSM (Діагностичний та статистичний посібник з психічних розладів) у стандартизації діагностики аутизму?

2. Які основні критерії включено до діагностики РАС у DSM-5?

3. Чим відрізняється підхід до визначення аутизму в МКХ-10 та МКХ-11?

4. Чому важливо використовувати міжнародні класифікатори у практичній діяльності психолога?

5. Які ризики може мати механічне застосування класифікаторів без урахування індивідуальних особливостей дитини?

Завдання до практичного заняття:

1. Порівняльна таблиця: підготуйте таблицю, де будуть відображені відмінності між критеріями діагностики РАС у DSM-5 та МКХ-11.

2. Кейс-завдання: отримайте опис поведінки дитини (мовленнєві труднощі, стереотипні рухи, соціальна ізоляція). Спробуйте класифікувати цей випадок відповідно до DSM-5 та МКХ-11. Обговоріть результати у групі.

3. Дискусія: підготуйте аргументи щодо питання: «Чи можуть міжнародні класифікатори повністю відобразити індивідуальну специфіку аутизму?».

Самостійна робота:

1. Підготуйте реферат (2–3 сторінки) на тему: «Еволюція критеріїв діагностики аутизму від DSM-IV та МКХ-10 до сучасних версій класифікаторів».

2. Знайдіть і проаналізуйте наукову статтю (за останні 5 років), у якій обговорюються переваги чи недоліки DSM-5 у діагностиці РАС.

3. Складіть короткий конспект із прикладами, де пояснить відмінності між поняттями «аутизм», «синдром Аспергера» та «розлади аутистичного спектру» у класифікаторах.

Тема 5. Діагностика раннього дитячого аутизму.

Діагностика раннього дитячого аутизму за трьома сферами порушень.

Інші діагностичні засоби.

Запитання для самоконтролю:

1. Які три основні сфери порушень враховуються при діагностиці раннього дитячого аутизму?

2. Які характерні ознаки порушень комунікативної сфери у дітей з РДА?

3. Як проявляються специфічні особливості у сфері соціальної взаємодії?

4. Чим відрізняються поведінкові прояви у дітей з РДА від нейротипових ровесників?

5. Які діагностичні інструменти (тести, опитувальники, шкали) найчастіше застосовуються у сучасній практиці?

Завдання до практичного заняття:

1. Кейс-завдання: отримайте опис поведінки дитини дошкільного віку. Визначте, до якої зі сфер (соціальна, комунікативна, поведінкова) можна віднести зазначені прояви, та обґрунтуйте свій висновок.

2. Порівняльне завдання: складіть таблицю, де відобразить ключові діагностичні критерії РДА за трьома сферами порушень. Додайте приклади конкретних поведінкових проявів.

3. Дискусія: обговоріть у групах питання: «Чи є універсальні діагностичні засоби для визначення аутизму, чи вони завжди мають бути індивідуально адаптованими?».

Самостійна робота:

1. Підготуйте есе на тему: «Сучасні діагностичні підходи до виявлення РДА: можливості та обмеження».

2. Ознайомтеся з методикою ADOS-2 (Шкала спостереження для діагностики аутизму) та підготуйте короткий конспект про її структуру і застосування.

3. Виконайте огляд (2–3 сторінки) літератури, де порівнюються діагностичні інструменти: ADOS, CARS, CHAT.

Тема 6. Моделі психологічного розвитку дітей з раннім дитячим аутизмом.

Поведінкові технології і методи навчання (Прикладний аналіз поведінки).
Двостороння взаємодія через гру (Floortime, «Son-Rise»).

Індивідуальний підхід у психологічному розвитку дитини з ранім дитячим аутизмом (ТЕАССН).

Холдінг терапія Марти Велиш.

Запитання для самоконтролю:

1. В чому полягає суть прикладного аналізу поведінки (АВА) та які його основні принципи?
2. Як моделі Floortime та «Son-Rise» пояснюють значення гри у розвитку дитини з аутизмом?
3. Які ключові ідеї програми ТЕАССН та як вони реалізуються у практиці?
4. В чому полягає метод холдінг-терапії Марти Велиш і які існують дискусії щодо його застосування?
5. Чому важливо застосовувати індивідуальний підхід при роботі з дітьми з аутизмом?

Завдання до практичного заняття:

1. Порівняльний аналіз: складіть таблицю, у якій зіставте чотири підходи (АВА, Floortime/«Son-Rise», ТЕАССН, холдінг-терапія) за критеріями: мета, методи, роль психолога та батьків, переваги, обмеження.
2. Кейс-завдання: ознайомтеся з описом поведінки дитини з РДА. Запропонуйте, яка з моделей розвитку може бути найбільш ефективною для цієї дитини, та обґрунтуйте свій вибір.
3. Дискусія: підготуйте аргументи «за» і «проти» використання холдінг-терапії. Чи можна вважати її сучасним методом психологічної роботи?

Самостійна робота:

1. Підготуйте есе на тему: «АВА як провідна поведінкова технологія у розвитку дітей з аутизмом».
2. Ознайомтеся з науковими статтями про програму ТЕАССН і підготуйте короткий конспект її ключових методичних принципів.
3. Виконайте міні-огляд (2–3 сторінки) практики використання гри як інструменту розвитку дітей з аутизмом у сучасній психології.

Змістовий модуль III. Роль сім'ї у аутизації дитини.

Тема 7. Особистіні особливості батьків, які виховують дитину з аутистичними розладами.

Особистість та аутистичні риси.

Феномен асортативного схрещення за С. Бароном-Коеном.

Особистіні профілі батьків, які виховують дітей з розладами аутистичного спектру.

Соціальна аутизація, як перешкода для психологічного розвитку дитини з ранім дитячим аутизмом.

Запитання для самоконтролю:

1. Які особистісні риси найчастіше описуються у батьків дітей із розладами аутистичного спектру?
2. В чому полягає феномен асортативного схрещення за С. Бароном-Коеном?
3. Які типові особистісні профілі батьків, що виховують дитину з аутизмом?
4. Як соціальна аутизація сім'ї впливає на психологічний розвиток дитини?
5. Чому дослідження особистісних характеристик батьків важливе для розуміння динаміки РДА?

Завдання до практичного заняття:

1. Аналіз випадку: розгляньте опис сім'ї, у якій виховується дитина з аутизмом. Визначте, які особистісні риси батьків можуть впливати на особливості виховання та розвитку дитини.
2. Дискусія: обговоріть питання «Чи можуть аутистичні риси у батьків бути як ризиком, так і ресурсом для виховання дитини з РАС?».
3. Практичне завдання: складіть схему, що відображає можливі наслідки соціальної аутизації для сім'ї та дитини.

Самостійна робота:

1. Підготуйте есе на тему: «Особистісні ресурси батьків дітей із РАС як фактор психологічної підтримки».
2. Ознайомтеся з концепцією С. Барона-Коена щодо асортативного схрещення та підготуйте короткий конспект її основних положень.
3. Проведіть огляд сучасних досліджень (останні 5 років) про соціально-психологічні проблеми сімей, які виховують дітей з аутизмом, і зробіть узагальнюючий висновок.

Тема 8. Особливості роботи психолога з батьками, які виховують дитину з ранім дитячим аутизмом.

Основні запити які висувають батьки.

Специфіка індивідуальної та групової роботи з батьками.

Роль психологічного супроводу вагітності та постнатальне психологічне консультування у профілактиці раннього дитячого аутизма.

Запитання для самоконтролю:

1. Які основні запити найчастіше висувають батьки дітей із раннім дитячим аутизмом до психолога?
2. В чому полягає специфіка індивідуальної психологічної роботи з батьками?
3. Які переваги та обмеження має групова форма роботи з батьками дітей із РДА?
4. Як психологічний супровід вагітності може впливати на профілактику труднощів розвитку у майбутньої дитини?

5. Яке значення має постнатальне консультування у ранньому виявленні та профілактиці проявів аутизму?

Завдання до практичного заняття:

1. Кейс-завдання: розгляньте опис ситуації, де батьки дитини з аутизмом звертаються до психолога зі скаргами на труднощі у спілкуванні з дитиною. Запропонуйте стратегії індивідуальної та групової роботи.

2. Дискусія: підготуйте аргументи «за» і «проти» твердження: «Групова робота з батьками є ефективнішою за індивідуальну при супроводі сімей, які виховують дітей з аутизмом».

3. Практичне завдання: складіть алгоритм психологічного супроводу сім'ї від етапу вагітності до перших років життя дитини, враховуючи профілактичні аспекти.

Самостійна робота:

1. Підготуйте есе на тему: «Основні психологічні потреби батьків дітей із РДА: сучасні підходи до їх задоволення».

2. Проаналізуйте наукову літературу щодо ефективності програм групової підтримки для батьків дітей з аутизмом і підготуйте узагальнюючий конспект.

3. Розробіть міні-проект «Програма психологічного консультування для молодих батьків як засіб профілактики раннього дитячого аутизму».

ПОТОЧНЕ ТА ПІДСУМКОВЕ ОЦІНЮВАННЯ

Н. CURRENT AND FINAL EVALUATION / ПОТОЧНЕ ТА ПІДСУМКОВЕ ОЦІНЮВАННЯ		
Складові поточного контролю результатів освітньої діяльності здобувачів вищої освіти	Форма підсумкового контролю за формами навчання	Залік
	денна	заочна
	Поточний контроль	
Знання, уміння та навички, продемонстровані на аудиторних заняттях	40	30
Виконання модульних контрольних робіт	20	20
Виконання і захист завдань самостійної роботи	30	40
Професійні комунікації за компонентом	До 5 балів	До 5 балів
Наукова робота за компонентом	До 5 балів	До 5 балів
	Підсумковий контроль	
УСЬОГО	-	-
	100	100
Шкала балів	Оцінка за 4-бальною шкалою	Шкала ECTS
90 – 100	Відмінно	A
80 – 89	Добре	B
70 – 79		C
66 – 69		D
60 – 65	Задовільно	E
21 – 59	незадовільно з можливістю повторного складання екзамену (заліку)	FX
0 – 20	незадовільно з можливістю вивчення дисципліни за індивідуальним графіком у формі додаткової індивідуально-консультативної роботи	F

В процесі організації освітнього процесу важливим елементом є системна й ефективна перевірка рівня засвоєння студентами знань, умінь та навичок, що формуються під час опанування дисципліни «Ранній дитячий аутизм, психологічні особливості та засоби психологічної роботи». Результати контролю дозволяють не лише оцінити індивідуальні навчальні досягнення кожного здобувача, а й виступають індикатором якості викладання та організації освітнього процесу в межах спеціальності «Психологія». Система контролю охоплює поточний та підсумковий етапи, які є взаємопов'язаними та забезпечують цілісне бачення освітнього прогресу студента.

Поточний контроль зорієнтований на виявлення рівня засвоєння теоретичних знань і здатності застосовувати їх у практичному полі – як у роботі

з дітьми з розладами аутистичного спектру, так і в комунікації з їхніми батьками. Особливу увагу приділено формуванню навичок наукового аналізу й етичного ставлення до проблем раннього дитячого аутизму, що є основою професійної підготовки психолога. У межах поточного оцінювання враховуються: активність на практичних заняттях (участь у групових дискусіях, розв'язання кейсів, аналіз ситуацій) – до 40 балів (денна форма) і 30 балів (заочна); виконання модульних контрольних робіт, що включають тести, відкриті запитання й аналітичні завдання – до 20 балів; виконання та захист завдань самостійної роботи (есе, огляди літератури, порівняльні таблиці, міні-дослідження) – до 30 балів для денної та 40 балів для заочної форм; професійна комунікація (уміння вести толерантну дискусію, коректно застосовувати фахову термінологію) – до 5 балів; наукова активність (участь у конференціях, підготовка тез і наукових доповідей) – до 5 балів .

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку, що має на меті комплексну перевірку сформованості системних знань про психологічні особливості дітей з раннім дитячим аутизмом, розуміння етіології та патогенезу, володіння діагностичними інструментами та методами психологічної роботи з дітьми і батьками. Залік передбачає інтеграцію всіх опрацьованих тем, демонстрацію вміння узагальнювати отримані знання, критично мислити, застосовувати наукові підходи для аналізу практичних ситуацій та формулювати власні професійні позиції. Оцінювання ґрунтується на загальній сумі балів за поточну діяльність і результат заліку. Максимальна кількість балів за курс становить 100. Студент вважається таким, що не склав залік, якщо його підсумкова оцінка становить менше 60 балів. У разі незадовільного результату передбачена можливість повторного складання заліку згідно з чинними нормативними документами закладу вищої освіти.

Таким чином, система контролю у дисципліні «Ранній дитячий аутизм, психологічні особливості та засоби психологічної роботи» забезпечує не лише перевірку рівня знань студентів, а й формування у них практичної готовності до роботи з дітьми з аутизмом та їхніми сім'ями в інклюзивному середовищі, сприяє розвитку відповідальності, професійної рефлексії й навичок науково обґрунтованої діяльності.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО ОЦІНЮВАННЯ

4. Як у психології визначається поняття «ранній дитячий аутизм»?
5. Які ключові підходи до вивчення аутизму були сформовані у ХХ столітті?
6. У чому полягає відмінність між раннім дитячим аутизмом та іншими розладами аутистичного спектру?
7. Які основні класифікації психічних розладів містять опис раннього дитячого аутизму?
8. Чому важливо відрізнити клінічні та психологічні підходи до вивчення аутизму?
9. Які основні етапи історії вивчення раннього дитячого аутизму ви можете назвати?
10. У чому полягає важливість системного розгляду етіології аутизму?
11. Які основні положення клінічної парадигми пояснення РДА?
12. Як соціально-психологічна парадигма трактує причини аутизму?
13. Внесок психоаналітичної парадигми у вивчення аутизму: сильні та слабкі сторони.
14. Що означає багатфакторність етіології РДА?
15. Які основні біологічні фактори розвитку раннього дитячого аутизму?
16. Які соціальні фактори можуть впливати на формування аутистичних проявів?
17. У чому полягає значення нейропсихологічних досліджень аутизму?
18. Які вікові особливості розвитку дітей з аутизмом порівняно з нейротиповими дітьми?
19. Які сучасні теорії обдарованості особистості є найбільш поширеними?
20. Як проявляється обдарованість у дітей із РАС?
21. Які психологічні труднощі можуть виникати при роботі з обдарованими дітьми з аутизмом?
22. У чому полягає феномен аутистів-саванів?
23. Як поєднання аутизму та обдарованості впливає на соціалізацію дитини?
24. Яку роль відіграє DSM у стандартизації діагностики аутизму?
25. Які критерії діагностики РАС включено у DSM-5?
26. У чому полягає відмінність підходів МКХ-10 та МКХ-11 до визначення аутизму?
27. Чому важливо використовувати міжнародні класифікатори у практиці психолога?
28. Які ризики має механічне застосування класифікаторів без урахування індивідуальних особливостей дитини?

29. Які три основні сфери порушень враховуються при діагностиці РДА?
30. Які особливості комунікативної сфери у дітей з аутизмом?
31. Як проявляються труднощі у сфері соціальної взаємодії?
32. Які поведінкові ознаки характерні для дітей з РДА?
33. Які діагностичні інструменти найчастіше застосовуються для виявлення аутизму?
34. Що таке ADOS-2 і які його основні характеристики?
35. У чому полягає методика CARS і як вона використовується у діагностиці аутизму?
36. Що таке скринінгова методика CHAT і які її переваги?
37. Які можливості та обмеження мають сучасні діагностичні підходи?
38. У чому суть прикладного аналізу поведінки (АВА)?
39. Які основні принципи моделі Floortime?
40. Як модель «Son-Rise» пояснює значення гри у розвитку дітей з аутизмом?
41. Які ключові ідеї програми TEACCH?
42. У чому полягає метод холдінг-терапії Марти Велиш?
43. Які дискусії викликає використання холдінг-терапії?
44. Чому індивідуальний підхід є важливим у роботі з дітьми з аутизмом?
45. Які особистісні риси найчастіше зустрічаються у батьків дітей із РАС?
46. Що означає феномен асортативного схрещення за С. Бароном-Коеном?
47. Які існують типові особистісні профілі батьків дітей з аутизмом?
48. Як соціальна аутизація сім'ї впливає на розвиток дитини з аутизмом?
49. Чому вивчення особистісних характеристик батьків важливе для розуміння динаміки РДА?
50. Які запити найчастіше висувають батьки дітей з РДА до психолога?
51. У чому полягає специфіка індивідуальної роботи психолога з батьками дітей із РДА?
52. Які переваги та обмеження має групова робота з батьками дітей з аутизмом?
53. Яку роль відіграє психологічний супровід вагітності та постнатальне консультування у профілактиці раннього дитячого аутизму?

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна література:

1. Bruno Bettelheim, *The Empty Fortress: Infantile Autism and the Birth of the Self* (New York: Free Press, 1967). P. 480.
2. Варій М. Й. Психологія особистості: навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2008. 592 с.
3. Виннікот Д. В. Маленькі діти та їх мами. Київ : Сварог, 2021. 116 с.
4. Кокун О. М. Психофізіологія: навч. посіб. Київ: ПУЛ, 2006. 184 с.
5. Теорія і практика інклюзивної освіти : навч-метод. посіб. / [упор. Бондар К. М.]. [2-ге вид., доп.]. Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. 154 с.
6. Хомуленко Б. В., Марченко Э. М. Семейная динамика аутизма. Структура трансформации: монография. Х.: Диска Плюс, 2020. 208 с.
7. Шульженко Діана. Аутизм – не вирок. Львів : Кальварія, 2010. 224 с.

Додаткова література:

1. Asperger, H. (1991). 'Autistic psychopathy' in childhood (U. Frith, Trans.). In U. Frith (Ed.), *Autism and Asperger syndrome* (pp. 37–92) C. 37-92
2. Baron-Cohen S. The hyper-systemizing, assortative mating theory of autism. *Progress in Neuro-Psychopharmacology & Biological Psychiatry*. 2006. № 30. P. 865–872. DOI: 10.1016/j.pnpbp.2006.01.010
3. Baron-Cohen S. The systemizing quotient: an investigation of adults with Asperger syndrome or high-functioning autism, and normal sex differences / S. Baron-Cohen, Richler J., Bisarya D., Gurunathan N., Wheelwright S. *Philosophical Transactions of The Royal Society B Biological Sciences*. 2003 Feb 28. 358(1430). P. 361–374
4. Мілютіна К. Л., Івашова О. О. Вплив батьківського ставлення до дітей із розладами аутистичного спектру на перспективу інклюзивного навчання. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Психологічні науки*. 2017. Вип. 5(1). С. 98–102
5. Murphy M., Bolton P. F., Pickles A., Fombonne E., Piven J., & Rutter M. (2000). Personality traits of the relatives of autistic probands. *Psychological Medicine*. 2000. 30(6). P. 1411–1424.
6. Островська К. О., Островський І. П., Сайко Х. Я. Особливості поведінки дітей з аутизмом у грі з ровесниками. Проблеми сучасної психології : збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка ; Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України / за ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2018 . Вип. 41. С. 240–251